

סימן כב

בגדר קריאת וזאת הברכה בשמחת תורה

המועד, אז גם בני מערבא קורין וזאת הברכה, אבל אם הקריאה היא כדי לסיים את התורה א"כ בני מערבא לא היו קוראין וזאת הברכה.

מחלוקת האחרונים בספק זה

ונחלקו בזה האחרונים ז"ל, הברכי יוסף (בשירי ברכה סי' תרס"ח) כתב דקריאה זו לא שייכא לרגל כלל, ואכן במערבא דמסיימי אורייתא כל ג' שנים, לא קראו פרשת וזאת הברכה בשמחת תורה. ומבואר בברכ"י שמה שקורין בשמחת תורה פרשת וזאת הברכה אין זה קריאה מענינו של יום, אלא קריאה בעלמא ככל קריאת התורה.

אולם המשך חכמה (פר' וזאת הברכה) כתב דגם בני מערבא דמסיימי התורה כל תלתא שנים, קראו בכל שנה בשמיני עצרת פרשת וזאת הברכה משום קדושת היום.

והמשך חכמה מבאר את השייכות של פרשת וזאת הברכה ליום זה למאי דאיתא בסוכה (דף נה ע"ב) א"ר אלעזר הני שבעים פרים כנגד שבעים אומות, פר' יחידי של שמיני עצרת כנגד אומה יחידה משל למלך כו' אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך,

בגדר קריאת וזאת הברכה בשמחת תורה **בגמ'** מגילה (דף לא ע"א) איתא "יו"ט האחרון [של חג] קורין כל הבכור מצות וחוקים ובכור כו', למחר קורין וזאת הברכה". והיינו דביום התשיעי בחו"ל שהוא ספק שמיני, קורין וזאת הברכה. והגמ' אינה מבארת מהי הסיבה שקורין ביום זה בפרשת וזאת הברכה, ואפשר לבאר זאת בב' דרכים:

א' שקריאה זו היא כקריאת התורה במועדים, שבכל מועד ומועד קורין בו ענינו של יום, ואף קריאה זו היא ענינו של יום.

ב' או שנימא שהכא זהו דין בפנ"ע, שצריך לסיים את התורה ביום זה, וקריאה זו הרי היא ככל קריאת התורה בשבת שלא קורין בה מענינו של יום, וכל מה שקורין בשמחת תורה פרשת וזאת הברכה היינו מפני שהיתה תקנה לסיים את התורה פעם בשנה.

נפ"מ בחקירה זו גבי בני מערבא

והנפ"מ בספק זה היא, לבני מערבא שאיתא בגמ' (מגילה דף כט ע"ב) דמסיימי אורייתא בג' שנים, האם קראו ביו"ט אחרון של חג פרשת וזאת הברכה, שאם חיוב הקריאה הוא מדין קריאת

ולזה קורין "הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קודש כו' אף חובב עמים", שהניח כל האומות והשרה שכנתו על ישראל ונתן להם תורתו, ועיי"ש עוד.

מביא ראיה לספק זה ממנהג שהיה נהוג במצרים

ויש להביא קצת ראיה ממש"כ רבי בנימין מטודילה (בספר מסעות בנימין עמ' כז) שבמצרים היו שני בתי כנסיות, באחד מהם נהגו כבני בבל לסיים את התורה בכל שנה, ובבהכנ"ס השני נהגו כבני מערבא לסיים את התורה פעם בג' שנים, וכתב שיש ביניהם מנהג ותקנה להתחבר כולם ולהתפלל ביחד ביום שמחת תורה וכן ביום מתן תורה, ומובא בספר תיקון יששכר (דף לג ע"א). ואם בארץ ישראל שהיו מסיימים את התורה רק לג' שנים לא היו קוראים בשמחת תורה פרשת וזאת הברכה, צ"ע איך הצטרפו להתחבר להתפלל ביחד בשמחת תורה, הרי הקריאה היא שונה. ולכאור' מוכח מזה דגם בארץ ישראל קראו בשמיני עצרת פרשת וזאת הברכה, וי"ל.

ביאור המנהג הקדום שקורין בחו"ל בב' הימים וזאת הברכה

והנה יש להוכיח כהך צד שהקריאה בשמח"ת היא קריאה בענינו של יום, מהא דהביא בשו"ת המבי"ט (ח"ב סי' קכט) שיש עיר אחת בחו"ל שיש להם בהכנ"ס קדמון מיוחס לאליהו ז"ל שהיו נוהגים לקרוא פרשת וזאת הברכה גם ביום השמיני וגם ביום ה' עיי"ש.

ואם קריאת פרשת וזאת הברכה לא שייכא לרגל, אלא שקוראים קריאה זו לסיים את התורה ביום זה, לא מסתבר שקראו פרשה זו לסיים את התורה פעמיים בב' ימים, אלא משמע דס"ל דקריאה זו משום ענינו של יום וככל קריאת המועדים, ואף בלשון המבי"ט ז"ל משמע כן שכתב שאין לשנות מנהגם מפני שהוא מעין המאורע כי ביום אחרון של שמ"ע קורין בכל העולם פר' וזאת הברכה.

דעות הראשונים מדוע קורין וזאת הברכה בשמח"ת

שוב מצאתי בראשונים שנחלקו בזה, דהנה הר"ן ז"ל (על הרי"ף) במגילה שם כתב טעם שקורין וזאת הברכה בזה"ל "לפי שהוא סוף כל המועדות חותמין בברכת משה רבינו שבירך את ישראל", עכ"ל. ומבואר שהקריאה שייכת ליום זה מפני שיש בה את הברכות של משה רבינו, ולפי"ז גם בני מערבא דלא מסיימי התורה היו קוראים פרשה זו.

אכן בחי' הנדפסים ע"ש הר"ן (ואינם להר"ן כמש"כ במבוא שם) כתב הטעם בזה"ל "משום אסוקי אורייתא", ומבואר דס"ל שהקריאה לא שייכת לרגל אלא שתיקנו לסיים את התורה ביום זה, ובני מערבא באמת לא היו קורין פרשת וזאת הברכה. וכן משמע בכל בו בהל' קריאת התורה שכתב שהמנהג שקורין וזאת הברכה מפני שהוא סיום התורה. אלא שלפ"ז צריך לבאר מדוע לא מסיימים את התורה בשבת. וראיתי ברבינו מנוח (על

כל המועדות בחו"ל ולא שייך להקדים ליום קודם.

להך צד שהקריאה בשמחת אינה מדין קריאה בענינו של יום מדוע לא תיקנו קריאה למועד

ולכאורה יש להביא ראיה לדעת הסוברים שהחזיר הוא מצד הרגל, דהרי במועדים תיקנו לקרוא בענין המועד, כדאיתא בסוף מגילה, והוא חוץ ממה שנוהגים לקרוא למפטיר בענין הקרבן מוסף (עי' מגילה דף ל' ע"ב בתוס' ד"ה ושאר), ואם הקריאה של וזאת הברכה הוא רק לסיים את התורה ולא לחובת היום, מדוע אין קוראים בשמחת תורה עוד קריאה מענינו של יום כתקנת משה שיהיו קורין בענינו של כל מועד ומועד.

עדות האדר"ת על מנהג המהרש"א

ומצאתי שבספר עובר אורח מהאדר"ת ז"ל (בעמוד צ"א) הביא שסיפר לו משולח אחד כי ראה בבית הכנסת בעיר אסטרא גיליון גדול (שנכתב ע"י הגאון ר' יעקב בן הגאון ר' חיים הכהן רפופורט ז"ל ששימש ברבנות אחר אביו) ממה שהנהיג המהרש"א ומהם כי בשמחת תורה קורין אחר חתן בראשית לאחרון בפרשת "חג הסוכות תעשה לך" שבסוף פרשת ראה ואח"כ למפטיר "ביום השמיני עצרת" כמנהגינו יע"ש. והיינו דס"ל להמהרש"א דפרשת וזאת הברכה אינו לחובת היום אלא לסיום התורה, והמפטיר אינו ממנין הקרואים על כן תיקן לקרוא עוד פרשה

הרמב"ם פ"ג מהל' תפלה הי"ב) שכתב "שהוא לכבוד משה רבינו, ולכבוד התורה תקנו שסדר וזאת הברכה יהיה מיוחד ליום אחרון של חג שהוא יום שמחה יתירה".
[ומש"כ שם לפי שהוא יום שמחה יתירה, הנה בחולין (דף פג ע"א) איתא בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט, וכתב שם רש"י שביו"ט אחרון היו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהם, אך בע"ז דף ה' ע"ב כתב הטעם מפני שהוא יום השלמת קרבנות החג. ובתוס' שם כ' שביו"ט ראשון ליכא שמחה כביו"ט אחרון לפי שטרידי בלולב וסוכה. ושור"ר במחזור ויטרי (סי' שפה) שכ' שביו"ט נכפלה שמחה במקרא שכ' והיית אך שמח ודרשינן בספרי לרבות שאר מיני שמחה].

מדוע בחו"ל שינו את סדר הקריאה מבא"י

והנה הברכי יוסף (שם) והכנה"ג (על סי' תרס"ט) הביאו מה ששאל המהר"ש בן עזרא ז"ל למה בחו"ל קורין וזאת הברכה ביום השני, דהיה עדיף שיקראו ביום הראשון של שמיני עצרת וזאת הברכה, וביו"ט שני יקראו כל הבכור ובזה יהיו שוים לבני ארץ ישראל, כמו שעושין בח' של פסח וביו"ט של עצרת, ונמצאו כל ישראל בארץ ובחו"ל קורין באחד וזאת הברכה, יע"ש מש"כ בזה.

ולדברי הר"ן ז"ל הנ"ל שהטעם שקורין וזאת הברכה בשמיני עצרת הוא מפני שיש לקרוא הברכות של משה רבנו בסוף המועדות א"ש למה קורין בחו"ל וזאת הברכה ביום השני, שהוא יום סוף

המוספין, וכיון שכן ליכא ראייה שקריאת וזאת הברכה הוא לחובת היום.

וחזינן שנחלקו המהרש"א והחת"ס, אם יוצאים יד"ח קריאה בענינו של

יום בקריאת קרבנות החג. ואפשר שתליא אם הקריאה בענינו של יום הוא כמ"ש הרמב"ם (פ"א מהל' מגילה הי"ג) כדי להזכיר שהוא יו"ט דא"כ אף בקריאת קרבנות החג יוצאים יד"ח, אך אם הקריאה בענינו של יום היא כדי לעסוק בעניני היו"ט כדמשמע בסמ"ג (עשין יט) אפשר לומר שבקריאת הקרבנות אינו יד"ח, וי"ל. (ועי' לקמן סי' כה מש"כ בעה"י בביאור דברי החת"ס).

ושו"מ במחזור ויטרי (סי' שפה) שכתב קורין וזאת הברכה כדי לסמוך

שמחת התורה שזכו-לסיימה לשמחת החג וכו', וקריאת עניין החג הקדמנוהו כבר מיום ראשון של שמיני עצרת לפי שהוא עיקר. ומבואר בדבריו שבאמת לא קראו בענינו של חג בשמחת תורה, כי סמכו על מה שקראו ביום ראשון של שמיני עצרת שהוא עיקר. ולכאן לפי דבריו א"כ בארץ ישראל שעושים רק יום אחד שמיני עצרת יש להוציא עוד ס"ת לקרוא בחובתו של יום.

נפ"מ בבן א"י אם יכול לקרות ביו"ט ב' בחו"ל

וי"ל נפ"מ בזה במה שראיתי בספר יו"ט שני כהלכתו (פ"ט ס"ק יט) שדן בבן א"י שנמצא בחו"ל בשמחת תורה, והביא בשם הגאון בעל האגרות משה ז"ל לחלק בין קריאת התורה של שאר היו"ט לבין

משום חובת היום. וכן מצאתי בקובץ תורני צוהר (ת"ז) שהביא מנהגי אוסטרא עם הגהות האדר"ת ז"ל, ומובא שם מנהג הנ"ל אבל לא מוזכר בשם המהרש"א, ועיי"ש בהערות של האדר"ת.

ישוב לזה לפ"ד החת"ס

אולם עדיין קשה למנהג דידן ע"פ השו"ע מדוע אין אנו קורין קריאה בענינו של יום.

והנה ראיתי בהגהות החת"ס סופר על השו"ע (סוף סי' תרס"ח) שכתב ליישב קושית הבאר הגולה, שתמה מהיכן יצא להשו"ע שבארץ ישראל קוראים בשמיני עצרת וזאת הברכה, והרי משמעות סתמא דתלמודא במגילה (דף ל"ב) שיש לקרוא בענינא דיומא עשר תעשר. וכתב החת"ס סופר ז"ל די"ל דדוקא בימיהם שלא היו קורין במועדים בספר שני פרשת הקרבנות כמש"כ שם בתוס' במגילה (דף ל' ע"ב ד"ה ושאר) א"כ על כרחך יש לקרוא מעניני דיומא של היו"ט בפר' עשר תעשר, אבל אחר שקבלנו עלינו חובה להעמיד ספר שני בענין יו"ט שוב ליכא חובה כ"כ לקרוא עשר תעשר.

ומבואר דס"ל להחת"ס סופר ז"ל דיוצאים ידי חובת קריאת המועדים במה שקורין את קרבנות המוספין במפטיר, ולדבריו לק"מ למה לא קוראים בשמחת תורה עוד קריאה מענינו של יום בשביל חובת היום מפני שמקיימין את התקנה הזאת עי"ז שקורין בפרשת

קריאת התורה של שמחת תורה, שבשאר הימים טובים החיוב הוא מחמת חובת היום, וע"כ אין להעלות לתורה בן א"י ביו"ט שני כיון שאינו מחוייב בדבר, אבל בשמחת תורה כיון שהקריאה היא כדי לגמור את התורה, ואף בן א"י ^{אחר החמשה} חייב בחיוב זה לגמור את התורה על כן אפשר להעלותו ביו"ט ב' בחו"ל, עכ"ל.

ולכאורה דין זה תליא בב' צדדים הנ"ל, שכל חילוק זה שייך רק למאן דס"ל שקריאת פרשת וזאת הברכה היא רק כדי לסיים את התורה, אבל למאן דס"ל שקריאת פרשת וזאת הברכה היא משום ענינו של יום ככל קריאת המועדים, א"כ אין להעלות בן א"י ביו"ט ב' בחו"ל.

אמרי אמת 11234567

אולם י"ל דגם להך צד שהקריאה באה לחובתו של יום, מ"מ מכיון שבקריאה זו גומרים את התורה והרי גם הוא חייב לגמור את התורה שפיר יכול לעלות לקריאה זו, וצ"ע.

ומאידך גיסא י"ל דאדרבה גם להצד שחיוב הקריאה בשמחת תורה הוא לסיים את התורה ביום זה מ"מ י"ל דבן א"י שנמצא בחו"ל בשמחת תורה אין לו לעלות לתורה, דבעיקר הדבר יש לדון שכיון שלא סיים את התורה ביום שהיה צריך לסיים שוב אינו יכול לסיים את התורה ביום אחר כמ"ש הגר"א ז"ל (סי' קלה ס"ק ג'), עיי"ש, וכתבנו בזה באריכות בעה"י להלן סי' ס"א.

סימן כג

סדר חילוק עליות לפרשת וזאת הברכה

שקרא זה, מ"מ בשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים נוהגים כהסוברים שמותר לקרוא עולים הרבה אע"פ שקורא זה מה שקרא זה.

ביאור מנהג החתם סופר ז"ל

בספר לקוטי חבר בן חיים (בהקדמה לחלק השלישי) כתב מנהגו של החתם סופר ז"ל בשמחת תורה, שהיה מצוה לקרוא שבעה קרואים בכל קריאה ואח"כ כהן ולוי שנית וכן עשו שבעה פעמים.

כתב הרמ"א בסי' תרס"ט ס"א "ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר". וכן כתב בסי' רפ"ב ס"א שאף שנהגו במדינות אלו שלא להוסיף עליות ביום טוב נכי חוששים להסוברים שרק בשבת מותר להוסיף עליות ולא ביו"ט], מ"מ בשמחת תורה נוהגים להוסיף. וכן כתב שם בסעיף ב' שאף שנהגו כהסוברים שכשמותר להוסיף מ"מ אין לקרוא זה מה

הכהן קורא עד "וללוי אמר". ולפי"ז אם אין לוי בבית הכנסת אז באמת עדיף לחלק את הפרשה ראשונה לשנים.

אבל י"ל טעם אחר למנהג זה, דהנה כנ"ל בכל שאר יום טוב נוהגים שלא להוסיף עליות כי חוששים להסוברים שרק בשבת אפשר להוסיף ולא ביו"ט, והטעם שי"א שביו"ט אין להוסיף, כתב הר"ן ז"ל (במגילה דף י"ב ע"ב בדפי הרי"ף) שלא להשוות יו"ט לשבת שהוא עדיף מיני, ובשבת דוקא מוסיפים דליכא יומא דעדיף מיניה ויתיר ממנינא. וא"כ י"ל שטעם זה שייך רק כשהעליות שמוסיפים הוא בפסוקים שעדיין לא קראו, אבל כשקוראים פעם שניה פרשת וזאת הברכה שאז העולים לא עולין למנין החמשה קוראים כדקימ"ל בסי' קל"ז ס"ו שכשקורא זה מה שכבר קרא זה אינו עולה מן המנין, א"כ כשחוזרים וקוראים פרשת וזאת הברכה גם ביו"ט מותר להוסיף דלא נחשב שמשווה לשבת כיון שאותם עולים לא עולין למנין שבעה, וי"ל שע"כ נהגו להוסיף דוקא בפעם שניה שקוראים את הפרשה. [ומה שבכל יו"ט לא עושין כן כי חוששים להסוברים שאין לקרוא זה מה שכבר קרא זה, אבל בשמח"ת שמקילים לחזור ולקרוא כנ"ל אפשר לתקן באופן שלכו"ע מותר להוסיף עליות].

ביאור מנהג הגר"א ז"ל

במעשה רב (אות רל"א) כתב "בשמחת תורה בשחרית קוראין ה' קוראים. היינו ארבעה בוזאת הברכה וחתו

וראיתי בספר תפלת דוד להאדר"ת ז"ל שתמה עליו דמאי שייטו ענין שבעה קוראים לשמחת תורה, והיינו דביום טוב קורין חמשה קוראים ולא שבעה.

ובפשוט י"ל שכיון שנהגו להרבות בקוראים בשמחת תורה, ע"כ מחלקים את הפרשה עד ויעל משה [שמם החתן תורה מתחיל לקרוא] לכמה שיותר אנשים שיקראו עליה המחוייבת, ובפרשת וזאת הברכה עד ויעל משה [לפי מה דקימ"ל בסי' קל"ח שאין להתחיל וכן אין לשייר בפרשה פחות משלשה פסוקים] אפשר לחלק רק לשבעה קוראים, [והיינו הראשון עד ישא מדברותיך, השני עד מצריו תהיה, השלישי עד כתפיו שכן, הרביעי עד אלפי מנשה, החמישי עד עם ישראל, השישי עד שחקים, השביעי עד במותימו תדרוך].

ביאור מנהגינו בחילוק העליות

אבל בהרבה מקומות נהגו שבפעם הראשונה שקוראים פרשת וזאת הברכה לא מחלקים את העליות אלא לחמשה קוראים. וצ"ב מנהג זה דכיון שנוהגים להוסיף עליות למה שלא יחלקו את הפרשה לכמה שיותר קוראים גם בפעם הראשונה. ואדרבה עדיף לעשות כן שיותר קוראים יזכו לעלות בעליה המחוייבת, דכל זמן שלא גמרו את הקריאה עדיין הוא עליה מחוייבת כמש"כ בעה"י בסי' מ"א.

ואולי טעם המנהג שרוצים לקרוא פרשת "וללוי אמר" ללוי, וע"כ לא מחלקים הפרשה ראשונה לשנים אלא

המחוייבת אינו עולה מן המנין. וכן יש להוכיח מהא שפסק השו"ע בסי' רפ"ב ס"ו שאם טעה הש"צ וסיים הפרשה עם הששי יחזור ויקרא עם השביעי מה שקרא עם הששי, ואף דכנ"ל קיימ"ל שאם אחד מן העולים קורא פסוקים שכבר קראו אינו עולה מן המנין, שאני התם משום דלא אפשר, ולא אמרינן שיקרא מפרשה אחרת, אלמא דאם קורא קריאה שאינה מחוייבת אינו עולה מן המנין.

(אמנם) למש"כ בעה"י בסי' ס"א דשיטת הגר"א ז"ל שמתקנת קריאת התורה לקרוא דוקא הפרשה של שבת זה, ומה שיכול להשלים פרשה הקודמת בשבת הבאה הוא דוקא בשוגג מדין תשלומין, ומ"מ לגבי חיוב שבעה קרואים לא צריך שכל הז' קרואים יקראו בפרשת של אותה שבוע אלא יכולים לקרוא גם בפרשה שקורא לשם תשלומים. ומבואר דס"ל שלחובת שבעה קרואים לא צריך דוקא קריאה המחוייבת מצד חובתו של יום, וע"כ ס"ל נמי דיוצאים יד"ח חמשה עולים ביו"ט גם בקריאה של פרשת בראשית, וע"ע מש"כ בכיו"ב בסי' ס"ב, וצ"ע).

ביאור שיטת המהרי"ל

במנהגי המהרי"ל כתב "ברוב מקומות קורין כל הצבור בסדר וזאת הברכה וכופל ומשלש עד מעונה אלהי קדם להספיק לכולן, ולבסוף קורין כל הנערים. אכן מהרי"ל היה נוהג לקרא רק לששה גוברין, וזאת הברכה עד ועזר מצריו תהיה א', כתפיו שכן ב', אלפי

תורה (לרביעי), וחתן בראשית לחמישי, ומפטיר, נואם היה העם רב שצריכין לעלות חזרו וקראו לפני צבור אחר כמנהג העולם". ומשמע דבמנין של הגר"א ז"ל לא הוסיפו על חמשה קרואים. ולכא' הטעם דס"ל להחמיר כהסוברים שביו"ט אין להוסיף ולא רצה להקל בשמחת תורה. אבל במעשה רב (אות קלב) כתוב שגם בשבת לא היה קורא כי אלא ז' קרואים ולא היה מוסיף עליות. ואולי טעמו דכיון דסגי בשבעה קרואים חשש שהוא ברכה שאינה צריכה (עי' רשב"ץ המובא במג"א סי' רפ"ב סק"א שבזמנינו שכ"א מברך אין להוסיף על הקרואים), ואף דס"ל להגר"א ז"ל לברך גם על קריאה שאינה מחוייבת (עי' במעשה רב אות ר"ל שנהג לברך על הקריאה של ליל שמח"ת), מ"מ כיון דסגי בשבעה עולין אם מברך יותר חשש משום ברכה שאינה צריכה, וע"כ גם בשמחת תורה לא רצה להוסיף שחשש משום ברכה שאינה צריכה.

אבל צ"ע מש"כ שהעולה החמישי קרא בפרשת בראשית, שהרי קריאת פרשת בראשית אינו חובת היום כלל ואינו אלא מנהג בעלמא, ואיך יוצאים החיוב של חמשה קרואים ביו"ט בקריאה אחרת שאינה מחובת היום. דלכא' כמו דקיימ"ל (בסי' קל"ז ס"ו) שאם אחד מן העולים קורא פסוקים שכבר קראו אינו עולה מן המנין, ולכא' הטעם שכיון שכבר קראו אותם פסוקים שוב אינו קריאה המחוייבת ואינו עולה מן המנין ה"נ אם קורא פסוקים מפרשה אחרת כיון שאינה קריאה

משנה ג', עם ישראל ד', ובגאותו שחקים ה', ואז אומר רשות לחתן תורה ומסיים אליו מעונה אלהי קדם, ואח"כ רשות לחתן בראשית וכו', עכ"ל. וכ"כ בספר מנהגים (מנהגי מהרא"ק) במגנצא לא קורין בשמחת תורה כ"א ו', והשביעי הוא חתן בראשית, עכ"ל.

וצ"ע שאם המהרי"ל החמיר לא להוסיף עליות כמו שמחמירים בשאר יו"ט שלא להוסיף, א"כ היה צריך לחלק את הפרשה רק לחמשה עולים ולא לששה, ומה ענין ששה קרואים ביו"ט של שמחת תורה.

ונראה ע"פ מש"כ הר"ן ז"ל בסוף מגילה (והבאנו דבריו בעה"י בס"י כ"ב) דטעם קריאת פרשת וזאת הברכה בשמיני עצרת הוא כי יש לקרוא הברכות שמשרע"ה בירך את ישראל בסוף המועדות, ונמצא שמצד חובת היו"ט של שמיני עצרת אין חיוב הקריאה אלא עד "מענה אלהי מקדם" ששם מסתיימים הברכות שברך משרע"ה, וי"ל דע"כ היה נוהג המהרי"ל לקרוא החמשה קרואים עד מענה אלהי קדם, דס"ל דצריך לקרוא את החמשה חיובים בקריאה של חובת היום, ואח"כ מוסיפים עליה נוספת לסיים את התורה.

לכמה קרואים אפשר לחלק פרשת וזאת הברכה

בשמחת תורה נהגו להקל כהסוברים שמותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקרא זה מה שקרא זה כנ"ל מדברי הרמ"א בס"י רפ"ב ס"ב. ומ"מ יש לזהר

בחמשה שהם חובת היום שכל אחד יוסיף פסוקים על מה שקרא מי שלפניו, וכן בשמחת תורה שחל בשבת יש ליזהר בשבעה קרואים שהם חובת היום שכל אחד יוסיף פסוקים על מה שקרא מי שלפניו, שאינו עולה למנין חמשה ביו"ט או לשבעה בשבת אלא אם קרא העולה פסוקים חדשים.

והמשנה ברורה (סי' רפ"ב ס"ק ט') כתב בשם המחצית השקל שאינו עולה למנין שבעה אם לא שהוסיף לכל הפחות שני פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין שבעה, אם לא במקום דלא אפשר בענין אחר נכגון בקריאת פרי החג בימי חוה"מ סוכות או אם טעה הש"צ וסיים הפרשה עם הששין.

ודבריו צ"ע דהיכן מצינו שיש מעלה אם קורא שני פסוקים נוספים על מה שקרא הראשון שאז עולה למנין הקרואים, דמה דאיתא בשו"ע סי' קל"ז ס"ו דאם קרא שני פסוקין על מה שקרא הראשון יצא דיעבד הוא דוקא במקום דלא אפשר לקרוא יותר, ולא דוקא שני פסוקים דה"ה אם לא אפשר לקרוא רק פסוק אחד נוסף או אפילו א"א לקרוא פסוק נוסף אלא לחזור על מה שקרא הראשון עולה למנין הקרואים כמו שביאר שם הביאור הלכה, והביא שכ"כ הלבוש יע"ש.

וכן ראיתי בהגהות מוהר"א אזולאי ז"ל על הלבוש שם שכתב שביום שמחת תורה יזהר בחמשה שהם חובת היום שכל אחד יוסיף על חבירו שלשה פסוקים.

סימן כד

סדר הקריאה כשחוזרים וקוראים פרשת וזאת הברכה

בתוספות במגילה דף כ"ב ע"א (ד"ה אין מתחילין), שכתבו בהא דבפרשת ראש חודש שהשלישי קורא עד סוף פרשת וביום השבת והרביעי מתחיל ובראשי חדשים שהיא מיד אחרי וביום השבת, שאין לחוש שמא יאמרו הנכנסין שהשלישי לא קרא אלא שני פסוקים, שהדבר ידוע לעולם היכן מתחילים בהם, אלמא דכשהדבר ידוע אין לחוש. אלא שבמג"א (סי' קל"ח סק"ב) כתב שכוונת התוס' בצירוף הטעם השני שכתבו שם יע"ש, וזה לא שייך בקריאה של שמחת תורה.

וכן מוכח שגם כשהדבר ידוע אין להתחיל או לסיים סמוך לפרשה ממש"כ הרוקח (ומובא במג"א שם) לגבי מפטיר שחוזר וקורא שאם יש בסוף הסדר פרשה של ה' פסוקים לא יתחיל להמפטיר ב' פסוקים אחר הפרשה אלא יקרא כל ה' פסוקים, והרי הכל יודעין שהמפטיר מתחיל למפרע ואין לחשוש שלא יאמרו הנכנסים שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים. ומוכח דגם כשהדבר ידוע אסור, וא"כ כל שכן בשמחת תורה שאין הדבר ידוע כ"כ איזה קריאה הוא קורא שאין היתר לסיים את הקריאה או להתחיל פחות מג' פסוקים סמוך לפרשה.

בספר ילקוט דוד (קונטרס הלכות גדולות עמוד רב) להגאון האדר"ת ז"ל כתב "לכאורה היה נראה למנהיגנו שקורין הרבה פעמים בשמחת תורה אותה הפרשה בברכות, היה נראה יותר להנהיג למעט בכפל קריאה כמה דאפשר. ואולי יותר טוב להנהיג לקרות שלשה פסוקים לכל אחד בלבד ולא לחוש מה שהוא לפני או לאחר הפרשה, שהכל יודעין שיעשו כן בשמחת תורה, והרי גם לדלג אסור רק היכא דלא אפשר שרי כדאיתא במגילה כ"ב א', וא"כ מוטב שיעשו כן מלהרבות בברכות בקריאתם הרבה פעמים אותה פרשה, וכל שכן הוא מזמן הגמ' שלא היו מברכין רק הפותח והחותם, ומ"מ הקפידו שלא לחזור ולקרות, כ"ש לדידן, וע"ש באו"ז הגדול שמרעיש ע"ז המנהג, וא"כ בודאי כל למעוטי למעט טפי עדיף, ובדוחק יש לחלק בזה", עכ"ל.

אם כשחוזרים וקוראים יש לחוש שלא לסיים או להתחיל סמוך לפרשה

ויש לדון הרבה בדבריו, דמש"כ כשחוזר וקורא פרשת וזאת הברכה אין לחוש מה שהוא לפני או אחרי הפרשה פחות מג' פסוקים כי הכל יודעין שעושין כן בשמחת תורה, הנה עצם הסברא כתוב

אם כשחוזרים וקוראים יש למעט בכפל הקריאה

ומה שכתב האדר"ת ז"ל שכשחוזרים וקוראים יש למעט בכפל הקריאה כמה דאפשר דהיינו שיש לקרוא כמה שפחות פסוקים, יש לדון בזה דאם כבר חוזרים ^{לשומכים על הסוברים שמותר לחזור ולקרוא כמה פעמים אותם פסוקים} אין הבדל כמה פסוקים הוא קורא ואין צריך למעט בפסוקים.

ולכאוי מצינו מחלוקת בזה, דבתענית דף כז ע"ב אהא דתנן לגבי קריאת מעמדות ביום הראשון בראשית ויהי רקיע ותנו עלה בראשית בשנים יהי רקיע בחד, והוינן בה בשלמא יהי רקיע באחד דתלתא הו, אלא בראשית בשנים חמשה פסוקים הו ותניא הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים, ואמר רב דולג והיינו שחוזר וקורא. ובפשטות משמע דאינו חוזר וקורא אלא פסוק אחד, ואף דלא הו אלא ט' פסוקים ולכתחלה יש לקרוא עשרה פסוקים כדאיתא במגילה דף כא ע"ב, מ"מ לא התיירו משום זה לחזור ולקרוא עוד פסוק. אלמא דאפילו כשהתיירו לחזור ולקרוא יש למעט בפסוקים כמה שאפשר.

אמנם בחי' הרשב"א (מגילה דף כא ע"ב) הביא דבירושלמי מבואר דלא כהבבלי, דאיתא בירושלמי [תענית פ"ד ה"ג] שחוזר שני פסוקים, כי לכתחילה יש לקרוא עשרה פסוקים, וע"ע בפרי חדש (סי' קל"ז). והנה שם בירושלמי פריך והרי פרשת עמלק שקורין בפורים ואין בה אלא ט' פסוקים,

ומשני דשאני התם שמסיים את סידורו של יום, ואף שיש עצה לחזור את הפסוק משמע שכשמסיים סידורו של יום אין צריך לחזור דלכתחלה אין לחזור. וצ"ב דא"כ ה"נ במעמדות לא צריך לחזור כיון שמסיים את סידורו של יום. וצ"ל דכיון שצריך לחזור שיהיה ג' פסוקים לכל אחד ממילא כבר חוזרים על ב' פסוקים שיהי' סך הכל י' פסוקים. ומוכח דס"ל להירושלמי דכשהתיירו לחזור אין הבדל כמה פסוקים הוא חוזר, וי"ל.

אבל יש להביא ראיה לזה מהא דכתב השו"ע (סי' תרפ"ד ס"א) לגבי הקריאה של חנוכה, שביום השני קורא כהן "ביום השני" עד "פר אחד בן בקר" [והיינו הג' פסוקים ראשונים של הפרשה] ולוי עד "ביום השלישי" [והיינו הג' פסוקים אחרונים של הפרשה], וישראל חוזר וקורא "ביום השני" [דהיינו כל ה' פסוקים], וכן בשאר הימים. ואם מי שחוזר וקורא יש לו למעט בפסוקים כמה שאפשר למה השלישי חוזר וקורא אל כל ה' פסוקים, והרי סגי בג' פסוקים. ומוכח שמי שחוזר וקורא לא צריך למעט בפסוקים ומותר לקרוא כמה פסוקים שרוצה. [ומה שהבאנו ראיה להיפך מהגמ' בתענית, י"ל דהבבלי סובר דכשסליק עניינא (יע"ש בדף כח ע"ע ברד"ה דאית וברשב"א הנ"ל) לא צריך י' פסוקים הוא לכתחלה, ואכמ"ל].

ושו"ר בשער הציון (בסי' קל"ח אות ז') שכתב לגבי קריאת מפטיר שכיון שמותר לו לקרוא מה שקרא אחרון מותר לו לקרוא עוד פסוקים יע"ש, ומשמע דבאופן שחוזר וקורא לא צריך למעט בכפל הקריאה.

סימן כה

מהי הקריאה בזמן הגמ' בא"י ובחו"ל בשמיני עצרת

ביאור המבי"ט למנהג הקדמון

במג"א (סי' תרסח ס"ק ד') הביא בשם הכנה"ג שיש מקומות בחו"ל שקורין פרשת וזאת הברכה גם בשמיני עצרת. והמקור לכך הוא משו"ת המבי"ט (ח"ב סי' קכט), שהביא שיש מקום שיש להם בית הכנסת קדמון מיוחד לאליהו ז"ל ואומרים כי מזמן קדמון נוהגים לקרוא פרשת וזאת הברכה גם בשמיני עצרת.

ומנהג זה צ"ע שהרי בגמ' מבואר שרק בתשיעי קורין וזאת הברכה, דבמגילה (דף לא ע"א) איתא "יו"ט האחרון [של חג] קורין כל הבכור חוקים ובכור כו', למחר [היינו בחו"ל ביום תשיעי] קורין וזאת הברכה", דמבואר שבחו"ל ביום השמיני קורין כל הבכור. ותירץ ע"ז המבי"ט שאין כ"כ קפידא בשנוי זה, מכיון שהוא מעין המאורע כי ביום אחרון של שמיני עצרת קורין בכל העולם וזאת הברכה.

והיינו דס"ל למבי"ט דקריאת פרשת וזאת הברכה הוא משום ענינו של יום וככל קריאת המועדים, וע"כ מפני שיום השמיני ויום התשיעי הוא אותו יו"ט, א"כ במה שיוצאים בתשיעי יוצאים נמי בשמיני, וע"כ כתב דאין להעבירם ממנהג זה כי אולי נתקן על פי איזה גאון.

אם בן חו"ל יכול לעלות לחתן תורה בשמחת תורה של בני א"י

ועכ"פ מבואר מזה דקריאת פרשת וזאת הברכה, לדעת המבי"ט מישך שייכא ליום הראשון של שמיני עצרת, וי"ל נפ"מ בזה בבן חו"ל שבא לארץ ישראל אם יכול לעלות לפרשת וזאת הברכה, דלמה שנתבאר י"ל דאף אי נימא דבן חו"ל שבא לארץ ישראל לא יעלה לקריאה שקורין בה רק בא"י ולא בחו"ל, מ"מ ביום זה אף שלכתחלה הוא צריך לקרוא פרשת כל הבכור, מ"מ יכול לעלות לקריאת וזאת הברכה שקורין הבני ארץ ישראל, דקריאה זו שייכת גם בשמיני עצרת בחו"ל.

ואע"פ שכתב המבי"ט (שם) דקהילה שלא נהגה כן אין לה לחדש מנהג זה לקרוא בשמיני עצרת פרשת וזאת הברכה, היינו משום לא תתגודדו (כמש"כ שם כי באותה מדינה לא נהגו כן), אבל בארץ ישראל שכולם קורין בשמיני עצרת פרשת וזאת הברכה אדרבה בקריאה זו הוא עושה כמו כולם.

ביאור מנהג זה לשיטות החולקים על המבי"ט

ואפשר להוסיף וליישב מנהג זה, גם לשיטת החי' הר"ן והברכ"י

אמנם עדיין צ"ע לשיטת החת"ס, מהי הקריאה שקרו בזמן הגמ' בחו"ל לחובת היום ביום התשיעי, שהרי בגמ' איתא שקורין בתשיעי בוזאת הברכה ולא כתוב שקורין עשר תעשר, ואולי לא הקפידו על הקריאת חובת היום ביו"ט שני. ושו"ר כן במחזור ויטרי (סי' שפה) שכתב "וקריאת עניין החג הקדמנוהו כבר מיום ראשון של שמיני עצרת לפי שהוא עיקר".

ושו"מ בספר שלמי חגיגה (בדפו"ר דף רפא ע"ב) שג"כ עמד בזה, וכתב שבזמן הש"ס שלא היו מוציאים ספר שני, א"כ כי קאמר "למחר קורין וזאת הברכה" היינו דוקא בחו"ל, שהקלו בקריאת חובת היום ביום שני ולא קרו בענינו של יום אלא רק בוזאת הברכה, אבל בא"י קורין כל הבכור, ופרשת וזאת הברכה היו קורין אז בשבת שאחר החג.

אלא שכתב שהוא דוחק לומר שנשתנו המנהגים, וגם בזמן התלמוד היו מחולקים ארץ ישראל מחוץ לארץ בכל השבתות, דבחו"ל מתחילין בראשית בשבת ראשון שאחר החג ובא"י בשבת שני, ומכאן זה ר"ל שגם בזמן הש"ס בשמחת תורה היו מוציאים ספר שני לקרוא בחובת היום שהוא ביום השמיני עצרת כו', כמו שקורין בזמנינו בספר שלישי, אלא שכתב שבראשונים לא משמע כן, יע"ש.

ולא ידעתי מדוע לא ניחא ליה להשלמי חגיגה ממה שכתבנו שבזמן התלמוד

שס"ל שקריאת פרשת "וזאת הברכה" אינו מעין המאורע אלא בכדי לסיים את התורה בשמיני עצרת, (עי' מש"כ בזה בסי' כ"ג) מ"מ י"ל דלא קשה על מנהג זה מהגמ' הנ"ל, והוא לפי מש"כ בהגהות החתם סופר (סוף סי' תרס"ח) ליישב קושית הבאר הגולה שהקשה שמהיכן יצא להשו"ע שבארץ ישראל קוראים בשמיני עצרת "וזאת הברכה", והרי משמעות סתמא דתלמוד במגילה (דף לב) שיש לקרוא בענינא דיומא עשר תעשר, וכתב החתם סופר ז"ל די"ל דדוקא בימיהם שלא היו קורין במועדים בספר שני פרשת הקרבנות כמש"כ תוס' במגילה (שם) א"כ על כרחך יש לקרוא מענינו של יו"ט ולכן קורין עשר תעשר, אבל אחר שקבלנו עלינו חובה להעמיד ספר שני בענין יו"ט, שוב ליכא חובה כ"כ לקרוא עשר תעשר. וע"כ לפי"ז דבזמנינו אין כ"כ חובה לקרוא בחובת היום כיון שקורין בפרשת הקרבנות, לא קשה על מנהג זה מהא דמבואר בגמ' חיוב קריאה פרשה אחרת.

מה היו קוראים בזמן הגמ' בא"י ובחו"ל בשמ"ע

והנה בדברי החתם סופר לא התבאר מה באמת היו קוראים בשמיני עצרת בארץ ישראל בזמן הגמ', ולכאורה כוונתו שבאמת בזמן הגמ' בארץ ישראל היו קוראים אז גם עשר תעשר לחובת היום, וגם וזאת הברכה. או דסובר שלא קראו וזאת הברכה כלל, מפני שבני מערבא סיימו את התורה רק אחת לג' שנים.

בארץ ישראל היו קוראים אז גם עשר תעשר לחובת היום וגם וזאת הברכה לסיים את התורה, דלפי"ז מיושב מה שנתקשה.

ושו"ר ברש"ש (במגילה שם על רד"ה ה"ג) שכתב שבא"י כבר בזמנן היו

קורין רק וזאת הברכה יע"ש (ומש"כ ראה מהתוספתא יע"ש בהגהות הגר"א דלדבריו משמע שהיו קורין רק כל הבכור). וכל זה תלוי במש"כ בסי' כ"ג אם בני מערבא דמסיימי אורייתא בתלת שנים אם קראו בשמחת תורה פר' וזאת הברכה.

סימן כו

אם מותר ליחלק לכמה מנינים בקריאת התורה

בשו"ע (סי' קמ"ז ס"ח) כתב הרמ"א "ומוציאין שני הספרים כאחת, ותופסין בשנית עד אחר שקראו בראשונה". והקשה המג"א (ס"ק י"א) דבירושלמי איתא שאין להוציא השניה מהארון עד שמחזיר הראשונה למקומה, ומנא לן למיעבד דלא כהירושלמי.

ה"ה

ותירין המג"א לפי המבואר בסוטה (דף ח' ע"א), דאיתא התם אין משקין ב' סוטות כאחד שאין עושין מצות חבילות חבילות, וכתבו התוס' שאסור להעמיד שתיהם בבת אחת אע"פ שאין שותות כאחד אלא בזה אחר זה. אולם ברמב"ם (פ"ד מה' סוטה ה"ב), משמע שמפרש איפכא דמותר להעמיד שתיהם בבת אחת בעזרה אם אינם שותות כאחד אלא בזה אחר זה, אך אם שותות בבת אחת אסור, אפילו אם ב' כהנים משקין אותם, מפני דלהרמב"ם איסור חבילות

הוא בעשיית המצוה בבת אחת אבל בהעמדה או ההבאה למצוה אין איסור. משא"כ תוס' ס"ל שהאיסור להעמיד כאחת, ולפי"ז כתב המג"א ליישב את דברי הרמ"א שמוציאים ב' ס"ת בבת אחת, שמנהיגו כשיטת הרמב"ם שמפרש את דברי הגמ' בסוטה דלא כהירושלמי שאין בזה משום אין עושין מצות חבילות חבילות, להוציא ב' ס"ת בבת אחת כשקורין בהן בזה אחר זה.

אם מותר לחלק את הקריאה לכמה מנינים

וראיתי בספר אפיקי מגינים (סי' קמ"ז סק"ח) שכתב שמה שנוהגים בכמה מקומות בשמחת תורה שרוצים לקרות בתורה כל האנשים שבבית הכנסת וע"כ נפרדים לחבורות, וכל חבורה לוקח ס"ת וקורין באותו בית הכנסת במקום מיוחד בעת שקורין על הבימה, שלא כדין